

erityisasiantuntija Klemola, pääsihteeri Karanko

Eduskunta
Talousvaliokunta

Viite: U 74/2025 VP

**PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N LAUSUNTO ASIAAN U 74/2025 VP:
VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE KOMISSION EHDOTUKSESTA
EUROOPAN KILPAILUKYKYRAHASTON PERUSTAMISESTA, MUKAAN LUKIEN
PUOLUSTUSALAN TUTKIMUKSEN JA INNOVOINNIN ERITYISOHJELMA: U-KIRJE**

1. YLEISTÄ

Jaamme pääosiltaan otsikonmukaisessa U-kirjeessä esitetyn Suomen kannan koskien Euroopan kilpailukykyrahaston politiikkaikkunaa 4 (Resilienssi ja turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruustoiminta). Haluamme kuitenkin vielä korostaa erityisiä maamme puolustus-, ilmailu-, avaruus- ja turvallisuusteollisuuden kannalta keskeisiä kysymyksiä.

2. YLEISARVIO UUESTA KILPAILUKYKYRAHASTOSTA

Suhtaudumme erittäin myönteisesti Euroopan kilpailukykyrahastoon (ECF). Jotta Eurooppa kykenee kantamaan vastuun omasta puolustuksestaan, tulee jäsenmaiden investoida uusiin teknologioihin, tutkimukseen ja kehitykseen (T&K) sekä tuotantokapasiteettiin. Vain siten voidaan vahvistaa eurooppalaista puolustusteknologista ja teollista perustaa (EDTIB) sekä kehittää ja ylläpitää kriittisiä suvereniteettikyvykkyksiä. Lisäksi on välttämätöntä siirtyä pois Venäjän Ukrainaan kohdistuneen hyökkäyksen jälkimmäisissä käyttöön otettujen lyhyen aikavälin välineiden **"häätätilalogiikasta"** ja omaksua kunnianhimoinen lähestymistapa, jonka tavoitteena on vahvistaa Euroopan **puolustuskykyä, valmiutta ja strategista autonomiaa**.

Tuemme Suomen kantaa, jonka mukaan rahoituskehityksessä pitää painottaa unionin itäisen reunan puolustamiseen kuten maataistelukykyyn ja avaruuteen liittyvien suorituskykyjen kehittämistä. Olemme samaa mieltä päällekkäisten ohjelmien yhdistämisen tarpeesta sekä prosessien virtaviivaistamisesta ja nopeuttamisesta. Edelleen yhdyimme Suomen kantaan tukea kilpailukyvyn kannalta keskeisiä hankkeita tarvittaessa perustutkimuksesta markkinoille pääsyyn saakka.

Kannatamme Suomen kannan mukaisesti yksityisen rahoituksen mobilisointia strategisten investointien vahvistamiseen. Ilmaiseimme kuitenkin huolestumme siitä, että ehdotetussa ECF:ssä ei ole säännöksiä, joilla varmistettaisiin jäsenvaltioiden sitova sitoutuminen hankkeisiin, joita ne ovat sopineet rahoittavansa. Olemme vahvasti sitä mieltä, että jäsenvaltion tuki puolustusteollista osiota koskevalle yhteisrahoitteiselle toimelle tulisi synnyttää **sitova velvoite** myöntää kyseinen rahoitus täysimääräisesti ja oikea-aikaisesti. Lisäksi puolustusteollista hanketta tukevien tai yhteisrahoittavien jäsenvaltioiden tulisi sitoutua tarkastelemaan hankkeen onnistuneen toteuttamisen jälkeen sen jatkohyödyntämistä joko EU-kehityksessä (esimerkiksi ECF:n tukeman jatkovaiheen toiminnan kautta) tai sen ulkopuolella.

erityisasiantuntija Klemola, pääsihteeri Karanko

3. SUOMEN PUOLUSTUS-, ILMAILU-, AVARUUS- JA TURVALLISUUSTEOLLISUUDEN ERITYISNÄKÖKOHTIA KILPAILUKYKYRAHASTOON

EU:n rahoituskehyksellä tulee rakentaa ja ylläpitää Euroopan puolustusteollista osaamistasoa, suvereniteettia, tuotantokapasiteettia ja teollista huoltovarmuutta pitkäjänteisesti ja koko unionin alueella. **Haluamme kiinnittää huomiota siihen, että eurooppalaisen puolustusteollisuuden tuotantokyvyn kasvattaminen edellyttää ennustettavia, pitkäaikaisia tilauksia kansallisilta asiakkailta, hyödyntäen sekä kansallisia resursseja että kilpailukykyrahaston rahoitusta.**

Esitämme, että Suomi tukisi selkeästi rajatun budjetin (ring fenced budget) varaamista puolustukselle ja avaruudelle. Tämä on tärkeää, jotta jäsenmaat saisivat selkeämmän kokonaisnäkymän hankkeiden pohjarahoituksesta ja jäsenmailta odotettavista pitkäaikaisista sitoumuksista. Tämä puolestaan helpottaisi yritysten omia investointeja tuotantolinjoihinsa, osaamiseen sekä TKI-toimintaan. Vaikka ymmärrämme tarpeen pitää rahaston sisällä mahdollisuus siirtää rahoja joustavasti kohteesta toiseen, ei puolustusmarkkinoiden dynamiikka (mm. protektionismi ja pitkäaikaiset investointitarpeet) salli poukkoilevaa rahoitusmallia. **Rajatun budjetin lisäksi puolustukseen ja avaruuteen osoitettava määräraha tulisi jakaa selkeisiin ohjelmakohtaisiin eriin, kuten EDF (Euroopan puolustusrahasto), EDIP (Euroopan puolustusteollinen ohjelma) ja EDPCI (Euroopan yhteistä etua koskevat puolustushankkeet).** Tällä varmistettaisiin se, että puolustukseen tarkoitettua rahoitusta ei käytettäisi muuhun toimintaan, esim. siviili-ilmailun hankkeisiin. Lisäksi rahaston varoja tulisi voida käyttää myös nopeatempoiseen innovointiin varsinaisen tutkimus- ja hankintatoiminnan rinnalla.

Puolustusalalla ei ole toimivia EU:n sisämarkkinoita ja protektionismi on suurta. Pitkällä aikavälillä protektionismi haittaa jäsenvaltioiden puolustusjärjestelmien yhteentoimivuutta (interoperability) ja vaihtokelpoisuutta (interchangeability). Huolimatta nykyisestä EU-lainsäädännöstä tai tulevasta kilpailukykyrahaston Single Market Programme -ohjelmasta (5,5 mrd v. 25 tasossa), ei puolustusmarkkinoilla ole saatu toistaiseksi aikaan positiivisia tuloksia. **Odotamme Suomen kannalta vahvempaa vaatimusta puolustusmarkkinoiden avaamiseksi.**

Suomalaiset alan toimijat ovat pitkälti PK-yrityksiä. **Euroopan kilpailukykyrahaston puolustusinvestointien osalta on huolehdittava rahoituksen tasaisesta jakautumisesta siten, että myös reuna-alueilla sijaitsevat pienemmät yritykset ovat saannon piirissä.**

Peräänkuulutamme lisäksi puolustusrahoitukseen **monivuotisia työohjelmia**, jotta voidaan varmistaa tuettavien puolustusteollisten toimien **ennakoitavuus ja johdonmukaisuus** koko monivuotisen rahoituskehityksen keston ajan. Korostamme, ettei vuosittainen ohjelmasisällön määrittely sovellu monimutkaisiin ja laajoihin hankkeisiin, koska niin ei kyetä riittävästi tukemaan eri toimien välistä johdonmukaisuutta ja jatkuvuutta.

Jotta EU:n puolustusteolliset toimet tukisivat tehokkaasti jäsenvaltioiden suorituskykyprioriteetteja, suosittelemme, että jäsenvaltioista, korkeasta edustajasta ja komissiosta koostuva puolustusteollinen neuvoa-antava johtokunta (Defence Industrial Advisory Board) korotetaan **puolustusteolliseksi ohjausryhmäksi (Defence Industrial Steering Board).** Teollisuuden tulee olla edustettuna tässä ryhmässä. Tämän elimen tulisi antaa strategista ohjausta EU:n tukitoimille jäsenvaltioiden suorituskykytarpeiden muuntamisessa teolliseksi tuotannoksi. Huomautamme, että Naton vastaavassa toimessa teollisuuden edustajat toimivat jäsenvaltioiden edustajien kanssa integroidusti yhteen.

erityisasiantuntija Klemola, pääsihteeri Karanko

Valitettavasti ECF-ehdotus ei sisällä mitään erityistä rakennetta, joka kokoaisi yhteen teollisuuden sekä ECF:n tukemiin puolustusteollisiin toimintoihin osallistuvat päättäjät ja viranomaiset. Strateginen sidosryhmälautakunta (Strategic Stakeholder Board, 14 artikla) ei sovellu tähän tarkoitukseen, sillä se kattaa ECF:n kokonaisuudessaan. Tähän tarkoitukseen soveltuu paremmin edellä esittämämme puolustusteollinen ohjausryhmä

Artiklassa 51 määritetään rahoitettavien hankkeiden osalta tuotteiden EU-sisällön vaatimukseksi 65 % (European preference). Huomautamme, että sen enempää teollisuudella kuin jäsenmaillakaan ei ole tietoa siitä, miten osuus määriteltäisiin ja verifioitaisiin (vrt. Buy American Act laskukaavat). Siten **korostamme erityisesti tarvetta yhteisesti sovitulle menetelmälle tämän kriteerin mittaamiseksi ja arvioimiseksi**. Lisäksi toivomme ECF:n johdanto-osaan (resitaalien) täydennystä, jossa todettaisiin ehdotettujen prosenttiosuuksien olevan lähtökohtana asteittaiselle ja kestäväälle etenemistielle kohti korkeampaa eurooppalaisuusastetta. Tämä vastaa Euroopan strategisen autonomian tavoitetta, ja toivomme EU:n rakentavan myös kannustimia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kannustamme myös arvioimaan ECF:n tuloksellisuutta tältä osin kauden 2028–2034 loppupuolella, jotta arvio voisi toimia pohjana seuraavan monivuotisen rahoituskehityksen tavoitteiden ja välineiden määrittelylle.

Mielestämme on ratkaisevan tärkeää varmistaa johdonmukaisuus ja synergiat puolustuksen ja muiden strategisten toimien, erityisesti turvallisuuden, avaruuden, kriittisten raaka-aineiden (CRM) sekä digitalisaation ja liikkuvuuden välillä ennen kaikkea työohjelmien aikataulujen synkronoinnin ja yhteensovittamisen osalta. Näkemyksemme mukaan nyt ehdotetut koko ECF:n kattavat koordinoitimekanismit (14 artikla) ovat liian laaja-alaisia kokonaiskoordinaation kannalta. **Tällä perusteella suosittelemme perustamaan koordinoitimekanismit kaikkien politiikkaikkuna 4:n (resilienssi ja turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruustoiminta) sisäisten osioiden välille, politiikkaikkuna 3:n (digitaalinen johtajuus) asiaankuuluviin toimiin sekä Verkkojen Eurooppa -välineeseen. Koordinoinnin tulisi kattaa myös Horizon Europe -ohjelman piiriin kuuluvien kaksikäyttöteknologioiden tutkimus- ja innovointitulottuvuus.** Puolustukseen liittyvissä kysymyksissä jäsenvaltioiden tulisi ohjata tällaista koordinointia.

4. INVEST EU

Esityksen mukaan kilpailukykyrahaston InvestEU -välineen kautta voitaisiin tarjota kohdennettua taloudellista tukea kaikissa kehitysvaiheissa oleville yrityksille. Erityisesti välineestä olisi tarjottava kohdennettua rahoitustukea unionin kasvavien ja laajentuvien yritysten kaikissa vaiheissa ideointi- ja käynnistysvaiheesta laajentumiseen ja teolliseen valmistukseen saakka. **Suhtaudumme erittäin myönteisesti tämän välineen hyödyntämiseen.** Rahoitustuki on erityisen tärkeää scale up -vaiheessa oleville yrityksille, koska usein potentiaaliset start up -vaiheen jo ohittaneet ja menestyneet yritykset myydään EU:n ulkopuolelle. Rahoituksen myöntämiselle voisi asettaa ehtoja yrityksen pysymiseen eurooppalaisessa ohjauksessa – ainakin määrääjäksi.

5. KÄYTTÖOIKEUDET

Käsillä olevan U-kirjeen mukaan valtioneuvosto tukee ehdotusta, jonka mukaan puolustusalan kehittämishankkeita rahoittaville jäsenvaltioille tulisi lähtökohtaisesti myöntää *pääsyoikeus hankkeiden tulosaineistoon*. **Olemme periaatteessa samaa mieltä, mutta haluamme täsmentää tässä yhteydessä käytettyä terminologiaa.**

erityisasiantuntija Klemola, pääsihteeri Karanko

”Pääsyoikeus hankkeiden tulosaineistoon” tarkoittanee alun perin ”tulosaineiston käyttöoikeuksia” eli foreground-tietoa. Defence Omnibus -sääntelyssä on tarkoitus nopeuttaa ja virtaviivaistaa EU-rahoitteisiin hankkeisiin liittyviä neuvotteluprosesseja erityisesti EDF-hankkeissa. Tämän vuoksi lähtökohdaksi otettiin jäsenmaan rahoittaman tutkimuksen tulosaineiston käyttöoikeuksien (access rights) myöntäminen ao. jäsenmaalle automaattisesti. Sen sijaan *immateriaalioikeuksien* (IPR) haltijalla on *määräysvalta tulosaineiston käyttöön* ja nämä kaksi määritelmää menevät helposti sekaisin. Tyypillisesti käyttöoikeuksien myöntämisestä ja immateriaalioikeuksista on käyty aina tapauskohtaisesti erilliset neuvottelut jäsenvaltion ja tutkimuksen tuottavan yrityksen välillä.

Jos kilpailukykyrahastosta rahoitettaviin tutkimushankkeiden sääntöihin sisällytettäisiin yleinen käyttöoikeuslauseke (access rights), voitaisiin nykyistä neuvottelukäytäntöä nopeuttaa. Eurooppalainen teollisuus on varsin ymmärrettävästi ollut huolissaan siitä, voidaanko termi ”käyttöoikeus” (access rights) määritellä yksiselitteisesti tavalla, joka ottaa huomioon teollisuuden huolen immateriaalioikeuksien mahdollisesta vuotamisesta kolmansille osapuolille.

Mitä tulee immateriaalioikeuksiin, näkökulmamme on selkeä: pääsääntöisesti niiden tulee jäädä teollisuudelle. Käyttöoikeuksien osalta voi olla löydettävissä ratkaisuja, jotka ovat hyväksyttäviä kaikille osapuolille. Käyttöoikeudet voitaisiin lisäksi rajata koskemaan ainoastaan hankkeen aikana syntyntä asiaankuuluvaa tietoa (ns. foreground-tietoa), jolloin kaikki taustatieto (background information) jäisi niiden ulkopuolelle.

6. YHTENVETO

Yleisarviomme kilpailukykyrahastosta on myönteinen ja tuemme Suomen kantaa pääosin.

Näemme positiivisena erityisesti:

- tarve kytkeä EU-rahoitteinen tutkimustoiminta sotilaallisen suorituskyvyn hankintaan
- tarve yhdistää päällekkäiset ohjelmat sekä prosessien virtaviivaistaminen ja nopeuttaminen
- tahtotila turvata TKI-rahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana
- Suomen itäisen ulkoraja-alueen erityistilanteen huomioiminen
- teknologian kaksikäyttöisyyden korostaminen
- tarve selventää yksityiskohtia neuvottelujen kuluessa

Esitämme seuraavia täsmennyksiä Suomen kantaan:

1. Näemme välttämättömänä siirtyä Euroopan yhteisten puolustusrahoitusvälineiden osalta pois lyhyen aikavälin toimista kohti pitkäjänteisempää ja analyyttisempää kokonaisuutta.
2. Peräänkuulutamme ECF:ään jäsenmaita koskevia, sitovia velvoitteita sitoutua pitkäaikaisesti hankkeisiin, joita ne ovat sopineet rahoittavansa.
3. Esitämme, että Suomi vaatisi nykyistä ponnekkammin selkeästi rajattua budjettia (ring fenced budget) puolustukselle ja avaruudelle.
4. Tuemme resilienssi-, turvallisuus-, puolustusteollisuus- ja avaruusasioiden kokonaisuuden jakamista selkeisiin ohjelmakohtaisiin eriin, kuten EDF, EDIP, EDPCI jne.
5. Toivomme, että Suomi peräänkuuluttaa puolustuksen sisämarkkinoiden kehittämistä ja markkinoille pääsyn edistämistä.
6. Näkemyksemme mukaan Suomen tulee korostaa Euroopan kilpailukykyrahaston puolustusinvestointien tasaista jakautumista siten, että myös reuna-alueilla sijaitsevat pienemmät yritykset ovat saannon piirissä.

erityisasiantuntija Klemola, pääsihteeri Karanko

7. Esitämme puolustusrahoituksen piiriin monivuotisia työohjelmia jatkuvuuden takaamiseksi ja teollisuuden investointien mahdollistamiseksi.
8. Esitämme puolustusteollisen neuvoa-antavan johtokunnan (Defence Industrial Advisory Board) korottamista puolustusteolliseksi ohjausryhmäksi (Defence Industrial Steering Board). Teollisuuden tulee olla edustettuna tässä ryhmässä.
9. Esitämme, että ECF:n strateginen sidosryhmälautakunta ei käsittelee puolustusasioita; tähän tarkoitukseen sopii paremmin edellä ehdottamamme puolustusteollinen ohjausryhmä.
10. Korostamme erityisesti tarvetta yhteisesti sovitulle menetelmälle puolustushankinnoissa EU-sisällön vaatimusprosentin (65 %) mittaamiseksi ja arvioimiseksi. Lisäksi toivomme ECF:n johdanto-osaan (resitaalien) täydennystä, jossa todettaisiin ehdotettujen prosenttiosuuksien olevan lähtökohtana asteittaiselle ja kestäväälle etenemistielle kohti korkeampaa eurooppalaisuusastetta.
11. Suosittelemme perustamaan koordinoitimekanismit kaikkien politiikkaikkuna 4:n sisäisten osioiden välille, politiikkaikkuna 3:n asiaankuuluviin toimiin sekä Verkkojen Eurooppa -välineeseen, kattaen myös Horizon Europe -ohjelman piiriin kuuluvien kaksikäyttötekniologioiden tutkimus- ja innovointilottuvuus.
12. Suhtaudumme erittäin myönteisesti Invest EU -välineen hyödyntämiseen erityisesti start up- ja scale up-yritysten rahoittamiseen.
13. Suhtaudumme myönteisesti tutkimustulosten käyttöoikeuksien myöntämiseen kilpailukykyrahaston piirissä toteutettavaa tutkimushanketta lisärahoittavalle jäsenmaalle.
14. Immateriaalioikeuksien osalta lähtökohtamme on niiden jääminen teollisuudelle.